

Szondolát

Szerkeszti: **Kemenes Lajos**

TARTALOM:

A hét fejei • Ortodox és neolog zsidók bankettje egy tréfli étteremben • Szigorubb mozi-cenzurát! • Vicces Nagy Endre • Kis emberek időszerű kérdésekről • Írók védelme • Cikkek, riportok, stb.

Megjelenik hetenként

*Budapest, 1921. évi
január hó 29.
III. évf. 5. sz.
Előfizetési díj
negyedévre
65 korona*

*Kiadja a
Központi
Sajtó-
vállalat
R. T.*

ÁRA

• 5 •

KOR.

**ANDRÁSSY-UTI
SZINHÁZ.**

**Magánzámok,
jelenetek, tréfák,
egyfelvonásosok.**

FELLÉPNEK: Kökény Ilona, Rajna
Alisz, Titkos Ilona, Ürmösy Anikó,
Abonyi, Bársony, Boros és Kabos.

**Az előadás este
7 órakor kezdődik.**

TIVOLI MOZGÓ

VI., Nagymező-utca 8.

*Naponta változatos
műsor.*

Az előadások kezdődnek:
Hétköznap .... 5, 3/4 és 9 órakor
Vasár- és ünnepnap 1/4, 1/6, 7 és 1/9 órakor.

Pallas nyomdai és irodalmi r.-t. kiadványa!

Most jelent meg!
Kosztolányi Dezső:
A rossz orvos

*A közönség rajongott írója legelső
regényét és néhány novelláját tar-
talmazza e szép kiállítású munka.
Kapható minden könyvkereske-
désben és*

A Központi Sajtóvállalat R.-T.

*könyvkereskedésében, Budapest,
IV., Duna-utca 6., Klotild-palota.
Központi Sajtóvállalatának fő-
bizománya.*

MOZIT akar berendezni villanv-
és fény- vagy acetilénre?

Kérjen árajánlatot
HATSCHER ES FARKAS
kinematografiai szaküzletől
Budapest, IV., Károly-körut 26.

Filmkészítő! TELEFONSZÁM: 142-78.

LOMBFÜRÉSZ

fametszés, faragászat, be-
égetés, szerszámok, anyagok

FISCHER LÁSZLÓNÁL,

Budapest, IV. ker., Kamer-
mayer Károly-utca 3. szám.

Árjegyzék 2 korona.

BOROTVÁK

fodrászok részére, valamint e szakmába
vágó acélárúk, hajvágógépek, ollók
stb. tökéletes készüldéje.

LÉBER KÁLMÁN

késműáru ipartelepe és műköszöruldéje,
Budapest, Rákóczi-ut 61. szám.

Vidéki rendelések 4 nap alatti postára adatnak fel. Alapított 1889.

Keresztény vásárlók figyelmébe!

Legolcsóbb bevásárlási forrás

RÁDAY JÁNOS

Budapest, VIII., Rákóczi-ut 61.

Férfiing, alsónadrág, gallér, nyak-
kendő, női fehérneműek, zoknik
és keztyük **állandó raktára.**

E lapra hivatkozók 10% kedvezményben részesülnek.

A franciák véleménye a magyarországi zsidókérdésről.

Most jelent meg!

THARAUD:
Kereszt árnyéka

című könyve, amely objektíven tárgyalja
a zsidóság erkölctelen térfoglalását
Magyarországon.

Ára K 55.

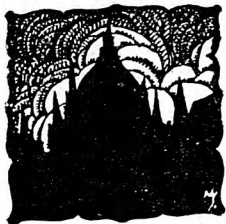
kapható és megrendelhető a **Központi Sajtó-
vállalat könyvkereskedésében,** Budapest,
IV. ker., Duna-utca 6. szám, (Klotild-palota.)

**FRANÇOIS PEZSGŐ
CRÉMANT ROSE**

Szondolat

A hét fejei

Andrássy Gyula hetek óta vajdúdik. Nem tudja, hogy megalkossa-e az

uj pártot, vagy sem, nem tudja, mert alkalmasint még arról sem döntött magában, vajjon pártalapító legyen-e, vagy pártvezér csupán? Nem könnyű az elhatározás, hiszen annyi a Scylla és Charybdis és az elhatározás ma színvallást is jelent. Andrássy liberális gondolatvilágban nőtt fel, az ő szívébe az elmúlt idők szinte elmulthatatlanul idegeződtek be, nem kis munka tehát, ha ő most nem toporog, hogy kezébe vegye-e a keresztény lobogót.

A gyors elhatározás sohasem volt erős oldala. Komoly megfontolt politikus ő, egyike ama kevés magyaroknak, akik valóban államférfiúi kvalitásokkal rendelkeznek. Sokkal jobban ismeri a világot, sokkal jobban érzi az egyén parányi voltát sem-hogy vakmerően előretörjön. Sem-hogy kockáztasson, inkább nem is lép és Baconnel egyetemben bizonyára úgy tartja, hogy sötét kamara a jövő, amelyben a múlt lámpása, a tapasztalat gyertyája csak piciny rugókat világíthat meg. Sok évvel ezelőtt — úgy mondják — az egykori szabadelvű pártból való kiválását is hónapokon át tartó töprengés előzte meg és gyorsan elszántan csak egyszer cselekedett életében, amikor közvetlenül

a forradalom kitörése előtt fogadta el a külügyminiszteri széket.

Bizony megfontolni valók a tettek, ha egy ország sorsában akarnak változást fölidézni és az Andrássy típusu aggodalmaskodó politikusok népeik legigazibb jötevői lennének, akik minden kaland és rázkódtatás ellen biztos védelmet jelentenek, ha az állam szervezetének egészsége nem másodperceken múlna épp úgy, mint az egyéné.

Andrássy Gyula másfél év óta töpreng rajta, hogy nagy államférfiúi tudását, kivételes politikai tapasztalatait a keresztény eszme szolgálatában hasznosítsa-e az ország javára. Ugyilátszik az alapelv dolgában döntött már, mert keresztény politikusokkal tanácskozik az új párt megalkotása dolgában. Nem lehet messze az idő, amikor végérvényesen is kinyilvánítja elhatározását. Nincs olyan hosszú, aminek vége ne lenne. Andrássy is fölkel egy napon, hogy győzelemre vigye a zászlót.

Türelmetlenkedni igazán nem szabad, de nem is érdemes, hiszen a vége egyis az leszen, hogy — mint a hindu bölcsélet tanítja — a föld egy napon egyis a Napba hull és akkor már igazán minden mindegy.

Brammer Ödön budapesti kereskedő telejajgatta az országot a szörnyű méltatlansággal, ami megesezt rajta. Harmincnégy esztendeje áll fönn a cég — mondja Brammer

Ödön, európai híri a cég — mondja némi tulzással, mert elvégre a Dobutca és Szerecsen-utca mégse egész Európa — és mégis az a szörnyü eset történt, hogy az európai híri és 34 esztendős cég szürét 3 óra alatt kitették. Olvasva Brammerék jeremiádáját, ökölbe szorult az olvasó keze. Bizony mégis hallatlan, hogy valakit csak úgy kurtán-furesán tegyenek ki, összesen 3 óra alatt, ami mindössze 180 perc.

A liberális lapok fején minden hajszál külön-külön meredt az égnek e szörnyiség hallatára s az egyik meg éppen odáig ment iszonyodásában, hogy egy sulyos sebesülést is följegyzett a gyors kiköltöztetés rovására.

Persze az igazság az, hogy a *Moktár*, amely Brammerékat kilakoltatta, már két esztendővel ezelőtt szölitotta föl Brammerékat a kiköltözködésre és pedig jogerős bírói ítélet alapján, de Brammerék hónap-ról-hónapra huzták az ügyet, újabb és újabb haladékokért kunyoráltak: a *Moktár* újra meg újra megadta a halasztást, mindaddig, hogy a nyilvánvaló amerikázással szemben elfogyott a türelme. Mi volt a hála? Mit kapott a hála fejében kedveségéért, hogy két éven át türte Brammerékat? Azt kapta, hogy most úgy szerepel az ország előtt, mint a legkiméletlenebb háztulajdonos.

Ezek a Brammerék ugyancsak értik a jajgatást. Igazán csuda, hogy a 34 év, az európai híri, a három órai terminus után a nagyobb hatás kedvéért nem mondták el azt is, hogy a Brammer Ödön cég apját 35 évvel ezelőtt leütötte a hajókötél, anyja mosónő volt és a teknő mellett halálra hült. Mondhatták volna Brammerék azt is, hogy a szegény, árva, világtalan cég megfagyva született egy sir mélyében és a kilakoltatás óta már utolsó nyugvóhelye is

elveszett, most hová hajtja le fejét a boldogtalan, mit tegyen a száználmasan szerencsétlen, apátlan, anyátlan árva, óh, hová tegye sok milliót érő áruraktárát, mivé lesz a sok százezer koronát érő üzleti berendezéssel, mit csinál most a 34 év alatt összegyűlt sok-sok millió korona!

Mily szörnyü szegény Brammer Ödön sorsa. Igazán csak könnyezni lehet a szegény boldogtalanon.

Ne gondolja senki, hogy ez kis eset, amit nem érdemes szóvátenni. Ez a sablon, amelynek alapján «ők» mivelünk elbántak. Kérni és újra kérni, minden jogos alap nélkül csak kérni és amikor a kérés egy napon hiábavaló, akkor a kegyes jötevé alávaló gazember lesz, akit országvilág előtt kell kipellengérezni. Előbb kihasználni és azután fejbevágni: ez a Brammerék taktikája Magyarországon.

Hegedüs Lóránt azzal jött, hogy rendbeszedi az ország pénzügyeit és programot adott, csudását, amittől holtbizonyosan föltámad Magyarország. A program csakugyan nagy-szerű és hogy nem valósul meg soha, aittól Hegedüs Lóránt még bátran megmaradhat nagy embernek, mert Magyarországon senki sem szokta meg, hogy megvalósuljanak a programmok.

Hanem jött egy műsoron kívüli szám. Kiderült, hogy az ország sulyos pénzügyi bajait kissé az is okozza, hogy a pénz odahaza marad, The-sauriában lakik és pedig abból az okból, mert a bank csak másfél százalékos kamatot ad.

A pénzt ki kellene csalogatni buvóhelyéről és hogy ezt elérhesse, arra akarja Hegedüs Lóránt rávenni a bankokat, hogy legalább három százalékos kamatot fizessenek. Hanem a bankok erre semmiképp se kaphatók. A magyar bankok jellemes emberek: öök megmondták, hogy más-

fél percent, hát marad a másfél percent, az ország tönkremehet, de ők bizony nem másítják meg az adott szavukat.

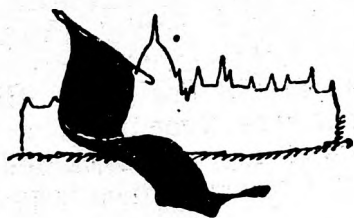
Hegedüs Lóránt azonban maga is bankember, ő tudja, hogy a bankok három percentes alapon is eleget kereshetnek, mert legalább tizenöt percenttel forgathatják a pénzt, Hegedüs Lóránt azonban hiába bankember, mert mégse tudja ráncba-szedni a bankokat.

A bankok hetyke legények, ficsurak, kifent, kikent gavallérok, akik döngetika mellüket és harsányan kiáltják: másfél percent és semmi több!

Ijesszen rájuk Hegedüs Lóránt, gondolja meg, hogy a bank olyan, mint a bankfiu, aki félelem és gáncs nélküli lovag, amíg rá nem mordul valaki. Egy kis nyereséglecsapolást kell ígérni a bankoknak, némi visszatérítést kérni a hadikölcsönök körül szerzett sok-sok millióból, jó erős hangon kell ígérni és kérni is és máról-holnapra három percent lesz a kamatláb.

Igaz, hogy akkor majd döngetik mellüket a bankok, hogy ime: ilyen, meg amolyan hazafiasak vagyunk, akkora meg akkora áldozatot hozunk a hazáért és hazafiaság címén majd igyekeznek bevasalni az elmaradt profitot, de Hegedüs Lóránt éppen azért bankember, hogy alkalomadtán a körmükre üssön.

Persze messzire lovagoltunk, hiszen a kamatláb ma is másfél percent még. Vajjon ki lesz az erősebb: Hegedüs Lóránt, vagy a bankok? Vajjon komoly ez a birkózás, vagy csak amolyan Lurich-fajta?!

Ortodox és neolog zsidók bankettje egy tréfli étteremben

Szerdán este a budapesti két zsidó hitközség együttes banketten ünne-

pelte vezérférfiát, a budapesti zsidók elnökét, Polnay «kegyelmes» urat. Polnay kegyelmes ur a polgáriéletben az *Atlantica* hajózási

részvénytársaság vezérigazgatója, a közéletben pedig a pesti zsidóság vezérigazgatója. A kegyelmes címet azzal érdemelte ki, hogy a rövidéletű Peidl miniszteriumban két napig a közlélmzési ministeri tárcát töltötte be, s azóta beleszokott a politikába. Mostanában itt is, ott is olvasunk róla, hogy tárgyalásokat folytat az «elnyomott» zsidóság érdekében. Meg kell állapítani erről a Polnayról, hogy valóban érdemes hitsorsosai bizalmára, mert nagyon agilis és jószívű ember, aki mindent elkövet, hogy a két hitközség tagjainak segítségére legyen. Azt mondják naponta százezreket oszt szét az ő vezetése alatt álló egyesület a szegénysorsu pesti zsidók között.

Szóval az ő tiszteletére szerdán este ünnepi vacsorára gyűlt össze a budapesti ortodox és neolog zsidó hitközség, még pedig tréfli vendéglőben, a Royal szállóbeli Gundelnél.

Sundolat

Ezzel a vendéglővel sok baj volt, mert az ortodox zsidók semmi szín alatt sem akartak beleegyezni, hogy ne kóser kosztot kapjanak. A neológok már inkább hajlottak a Gundel konyhája felé, sőtragaszkodtak hozzá, hogy ott tartsák meg a bankettet. Ezen majdnem összevesztek. Hosszu vita és verekedés előzte meg a diszvacsóra létrejöttét, végre is megállapodtak abban, hogy a vendéglőtől csak a külön termet bérelték ki szerda estére, mert a külön terem nem tisztátalan és a legvallásosabb zsidók érzületét sem sérti, ha ott esznek. A koszt pedig hamisítatlan kóser koszt lesz, erről gondoskodni fog a bankett rendezőse.

A gondoskodás úgy történt, hogy szerdán délelőtt a zsidó szentegylet négy tisztviselője megjelent a Gundel konyhájában és kikeresett egy megfelelő, jókora tüzhelyet. Ezt aztán először fertőtlenítették, kitisztogatták, megfürdették, lesmirglizték és körülkerítették minden oldalról egy óriási spanyolfallal. Mikor ez rendben volt, társzekerek jöttek és a társzekerekben főzőedények, lábasok, fazekak, tepsik, főzőkanalak voltak felhalmozva, meg zsir, liszt, cukor, só és minden egyéb, ami az ételek elkészítéséhez szükséges.

A nyers ennívalót is magukkal hozták, sőt még a bort is, az is külön hordóban álló kóser bor volt.

Kora délután megjelent a személyzet is, amely főzni fog. Három szakácsné. Egy kövér főszakácsné, meg két sovány alszakácsné. Fekete parókájuk van a szakács-

néknak és hófehér ruhába öltözötten álltak neki a főzésnek. Felrakták a tüzhelyre a lábasokat, de mielőtt hozzákezdtek volna a munkához, jött két ember és imát mondott el a spór előtt.

Estefelé a felszolgáló személyzet is megérkezett. Az ortodoxok nem hagyták magukat a Gundel pincéireivel kiszolgáltatni és a pincérek is onnan jöttek, ahonnan a szakácsnők: a zsidó hitközség konyhájából. A pincérek 90 személyre való evőkészletet hoztak magukkal. tányérot, poharakat, kést, villát, kanalat.

A «Fehér terem»-ben terítették a két zsidó hitközség tagjainak. Kilenc órára elkészült minden és kezdett gyülekezni a közönség. A legtöbben a Gundel nyilvános éttermén keresztül jöttek befelé. De akadtak olyanok is, akik kijelentették, hogy nem akarnak végigmenni a hosszú teremben, a terített asztalok közönségének szeme láttára. Ezeknek külön nyitva kellett tartani a vendéglő Hársfa-utcai hátulsó bejáratát.

Sorra jönnek a bankett résztvevői, nagyon elegánsan kiöltözötten. Az ismertebbek közül ott vannak Székely Ferenc, Sándor Pál és Vészi József. A férfiak frakkban vannak. Nők is jönnek estélyi ruhában, mélyen dekolltálva. A Hársfa-utcai hátsó bejáraton főleg szakálas nagyon vallásos zsidók jönnek befelé, akik a bunda gallérjába behuzott nyakkal jönnek és érdeklődnek a pincéreknél:

— Merre van a fehér szoba?

Éppen két szakálas érkezik a

Hársfa-utca felől, mikor a rendes bejáratnál is megjelenik egy frakkos résztvevő.

— Jó estét, jó estét, — köszöntgetik egymást.

— Hol jöttek maguk be? — kérdezi a frakkos őket.

— Itt a Hársfa-utca felől...

— Miért éppen ott, mikor van rendes bejárat is?...

— Nu, hogy azt mondja rám, az a sok siker, aki benn üldögél: Nézd, már a Kohn is idejár... Aztat nem akarom...

Ezen mind a hárman jól nevetnek és eltűnnek a szeparé ajtaja mögött. Mig gyűlnek-gyülekeznek, a konyhában nagyban folyik a munka és elkészül a vacsora is. A külön felszolgáló hadsereg behordja a menüt:

Leves

Paprikás hal

Szárnyas

Befőtt gyümölcs

Tészta

Sajt

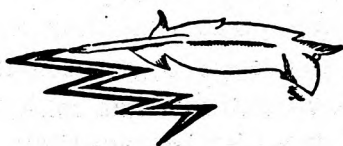
Fekete kávé

Vörös és fehér borok.

Egy pillanatra benéztem az ajtón, éppen a halpaprikást kanalazták. Bevallom csalódtam az ortodoxokban: *egyetlen egynek sem volt kalap a fején, mikor evett.* Egy pincér beszökött hozzájuk a *Gundel* személyzetéből, s mikor kijött azt mondta, hogy jól megnézte a nőket, *valódi haja van mindegyiknek és valódi ékszereik vannak.*

Mikor ez a pincér kijött a szeparéból utanaszaladt az egyik vendég és nagy titokban ezt sugta a fülébe:

— Kérem, tegyenek nekem félre az étteremben egy sertéskarajt káposztával, mindjárt ki fogok szökni. Nem bírom ezt a rituális kosztot...

Szigorubb mozicenzurát!

A rendszeres mozilátogató közönségnél kényesebb emberek már régen föl-

fedezték a mozibacillust, amely a sebesen tovapergő film izgalmas és többnyire bűnkronikába való jeleneitől a látóidegen keresztül beleszáll

a minden rosszra és ostobaságra fogékony emberi lélekbe, amelyet aztán olyan ostoba, vagy gonosz cselekedetekre ingerel, mint aminóket a mozivásznnon látott megjelentve maga előtt az illető.

Ez ellen a hol gyorsan, hol lassubb tempóban, de mindenesetre mélyen és közveszélyesen fertőző tömegmérgezés ellen az állam az előzetes filmcenzurával próbál védekezni, s külön meghatározza azt is, hogy mely darabokat szabad tizenkét esztendőnél fiatalabb gyerekhadnak is végignézni.

Nem tudom, micsoda mértékkel mér ez a cenzura, de úgy látszik, hogy mindenesetre hamis mértékkel dolgozik. Csak a minap volt a lapokban, hogy egy csomó suhanc a *Nick Fantom* című mozidarabsorozatban vászonra vetített betörő-jelenetek hatása

alatt szintén betörőbandává tömörült s az említett mozidarab módszerével követte el bűncselekményeit. Mivel a nevezett című mozibacillust a cenzura engedélyével lehet csak játszani, az eredményből nem lehet mást megállapítani, mint hogy erre a darabra a mozcenzurának nem lett volna szabad megadnia a játszási engedélyt.

Ehelyett pedig, ugyebár, az történt, hogy heteken át mindenfelé lehetett olvasni a moziplakátokon a betörőcsináló, fertőző darabsorozat címét s heteken át ezer meg ezer siheder szivta föl a lelkiületébe a szemével a Nick Fantom betörésre fertőző bacillusait.

„A tigrisarcu ember!”

A tigrisarcu ember! Szintén egy szenzációs mozidarab-sorozatnak a címe. Ez is talán már hónapok óta ordít le rád az utcán a rikitó falragaszokról. Misztikummal elegyes, agyafurt és izgalmas részleteivel ez is heteken át tartotta lázban a moziajtók előtt tolongó közönséget. Bizonyára hasonlóan lázba hozta a vidék publikumát is, mert épp a napokban kaptam levelet egy vidéki ösmerősömtől, aki leírja azokat az épületes dolgokat, amelyeket *A tigrisarcu ember*-nek köszönhet az ő, máskülönben csendes, nyugodalmas városkájuk.

— Városunkban — írja a levél — van két mozi. Az egyik a munkásság számára, ez a Kulturmozi, a másik pedig magánvállalat. Ez az utóbbi mozi mutatja be sorozatosan *A tigrisarcu ember*-t. Még pedig olyan meglepő eredménnyel, hogy azóta fiatalemberekből rendszeres *rablóbanda* alakult a városban. A banda tagjai — csupa fiatal legény — esténként csoportba verődve nyílt utcán megtámad-

ják a járókelőket, agyba-főbe verik és kifosztják őket, elveszik a pénztárcájukat és lehúzzák róluk a télikabátot. A banda vezére pedig eközben így mutatkozik be a kirabolt áldozatnak, hogy, ugymond:

— *Én vagyok «a tigrisarcu ember»!*
Kell-e szebb eredmény?

A mozcenzura tehát *A tigrisarcu ember* iránt is tulzott elnézést tanusított. Amelyik darab, akár a benne látható izgalmaknál, akár az idegekre ható és szinte félelmet keltő címénél fogva ilyen kézzelfogható módon nevel utonállókat, az aligha lehet valami jó erkölcsi hatással a mozilátogatóknak ama rétegeire sem, amelyek nem vetemednek rögtön utonállásra. Biztos, hogy az ilyen erkölcsrontó darab ott is terjeszti az erkölcsi mételeyt, ahol a gonosz hatás nem mutatkozik mindjárt nyílt és rossz tettekben. Nem okvetetlenül következik, hogy a fertőzés nyílt kiütésben adjon magáról életjelt. Bent maradhat az a lélekben csendesen meglapulva is, hogy egyszer később, — ki tudná megjósolni, mikor és akkor ki tudná megállapítani a kettő közt az okozati összefüggést? — mégis csak félrebillentse a megmétélyezett emberben az erkölcsi egyensúlyt.

Gyerünk tovább. A rablóbandát nevelő *Tigrisarcu ember*-t a cenzura olyan darabnak minősítette, amelyet tizenkét évesnél fiatalabb gyerekek is megnézhetnek. Már most tessék elolvasni, amit egy panaszával hozzám forduló apa mondott el nekem épp a napokban:

— Kérem, — beszélt el izgatottan az apa, — a múlt héten délután feleségemmel együtt elmentünk hazulról, mert csomagokat kellett hazavinnünk, és nincsen szolgálonk, akit elküldhet-

Szindler

tünk volna magunk helyett. Négy kis gyereke van, akik közül a legidősebb tiz esztendő. Tudtuk, hogy távollétünkben a sógorom tiz- és tizen-négyéves két fia is eljön hozzánk, s szigoruan meghagyván a gyerekeknek, hogy senki idegent be ne bocsássonak a lakásba, nyugodtan távoztunk. És képzelje, mi történt a távollétünk alatt? Tízéves fiam bebocsátotta a lakásba egy házbeli pajtását és azzal meg a saját kisebb testvéreivel bezárkózott a sógorom gyerekei elől az egyik utcai szobába, ott *ötéves leánykám*nak rácsavartak a derekára egy hosszú villanydrótot, amit a lomtárból keritettek elő, a drót másik végét ráerősítették az ablakfélfára, meg ők maguk is fogták, s a vakmerő kislányt ezen a hosszú dróton aránylag alacsony emeleti ablakból leeresztették az utcára. Megállt, uram, az eszem a réműlettől, amikor a kislány este dicsekedve elmondta a dolgot; nem akartam hinni a fülemnek, pedig megtörtént. Külvárosi mellékutcára néz az ablakunk, és a gyerekek állítása szerint épp akkor nem járt egy lélek sem azon az utcán, szóval az esetet nem látta senki, csak a sógor két gyereke zuhant le az utcára az ablak alá, hogy a leeresztett kislány derekáról lecsavarják a drótot s aztán az ellenkező gyermeket valósággal megkötözve vigyék föl a lakásba.

Természetes, hogy nagyon szigoruan megfenyítettem a semmirekellő gyer-

mekeket, hanem azért még most is szinte megfagy az ereemben a vér, ha rá gondolok, hogy mi történt volna, ha a gazfickók történetesen leejtik a kislányomat az emeletről? És egyáltalában valósággal bambának érzem magamat, uram. Mert hiszen igaz, hogy nem volna szabad felügyelet nélkül, magukban hagyni a gyerekeinket a lakásban, de ki gondolt volna csak álmában is arra, hogy egy, utóvégre már középiskolába járó fiu ilyen vakmerő butaságra vetemedhet?!

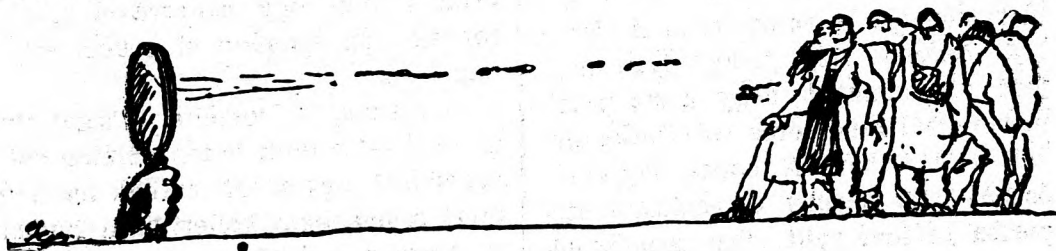
— Hogy' jutott eszébe ilyesmi annak a kölyöknek, uram, mikor mi mindig csak jóra intjük őket? Mondja, hogy?

Ránéztem a kétségbeesett apára.

— Várjon csak, uram! *A tigrisarcu ember*-ben kötöznek meg és lógatnak le egy lányt egy vasuti hidon, valakik a vágányra fektetik, aztán mások leeresztik a hidról. Mondja, nem nézték meg a gyerekei *A tigrisarcu embert*?
— *A tigrisarcut? De igen! Megnézték!* No, soha többé nem engedem moziba őket! — felelte mohón az apa s látszott az arcán, hogy most már ő is megtalálta a rejtély kulcsát.

... *A tigrisarcu ember*-ek és más-cimű mozibacillus-rokonaik hatósági engedéllyel vigan mételyezik végig Budapest meg az egész ország moziközönségét. Urigyereket, suhancot, fiatal embert és alsóbb néposztályt egyaránt.

Jó lenne talán mégis szigoruban fogni azt a mozicenzurát.

Vicces Nagy Endre

Néhány héttel ezelőtt Budapest mellékutcainak szokatlan meglepetésben volt részük.

Nagy Endre, a kitünő kabarékonferanszié jelent meg rajtuk s a mellékutcák minden esetre büszkén és boldo-

gan nézték le ebben az időben a főutcákat, melyeknek nem jutott osztályrészül, hogy Nagy Endre végighaladjon rajtuk. Igaz, hogy nem volt teljes a gyönyörűségük, mert Nagy Endre csak álruhában, gazdász uniformisban mutatkozott még itt is, amíg lassanként megállapította, hogy a fehér terrort Ausztriában elterjedt hírek egy kissé még is csak tulzottak voltak és bátran meg lehet jelenni budapesti főutcákon és a New-Yorkban is.

A biztonság érzete hamar meg is jött, Nagy Endre nemcsak személyesen jelent meg a főbb utvonalon, hanem lapot is indított, *Hetilap* címen. A *Hetilap* plakátjai azonban valami egész furcsát hirdetnek Nagy Endréről. Azt mondja a plakát, hogy ebben az ujságban lesz minden, regény, novella, cikk, vers, riport, csak egy nem lesz benne — *politika*. Aki csak ismeri Nagy Endrét és ugyan ki nem ismeri? — egészen bizonyos, hogy jóízűt nevetett ezen a plakáton. Nagyszerű. Nagy Endre megint viccel. Még ha nem is in-

ditja meg a lapot, ez a plakát maga is elég, mert mindenki hálás egy jó viccért s kell-e annál jobb vicc, hogy Nagy Endre egyszerre büszkén kiáll a fórumra és bejelenti, hogy ezentul nem fog politizálni?

A viccnek azonban van egy súlyos gyengéje, ami gyanut ébreszt bennünk. És pedig az, hogy nem hat esztendővel ezelőtt követte el Nagy Endre. Akkor fenntartás nélkül neveltünk volna rajta, mert akkor még egészen másképen ismertük Nagy Endrét. Kedves konferanszié volt, aki hallatlanul szellemesen gunyolt ki minden félszogséget színpadjáról, országszerte szerette mindenki s csak egyetlen szót kellett szólnia, már felharsogott a kacagás. Akkor, akkor az egész ország nevetett volna, a lapok vezércikket irtak volna, ha plakáton tudatja a közönséggel, hogy nem fog politizálni. De ma, sajnos, megváltozott a világ és közben megváltozott Nagy Endre is és bizony 1914 óta soha senki sem tudja biztosan, hogy viccel-e Nagy Endre, vagy nem és ezért, bármennyire is szeretjük humorát, csak gyanakvással fogadhatunk tőle mindent.

Valahol ott kezdődött Nagy Endre diszharmóniája, mikor egy szép napon elcsapta magától a kabaréját, odaajándékozván azt Medgyaszay Vilmának. Ezt már senkisértette. Nagy Endre népszerűsége tetőpontján otthagytott csapat-papot, cserbenhagyta közönségét, egyszerűen szürke háztulajdonos lett és

Szindler

az emberek nem tudták megérteni, hogy mi ebben a vicc.

A humoristáknak emberemlékezet óta közös tragédiájuk van. Egy kicsit mindegyik röstell, hogy folyton csak nevetnek rajtuk és szeretnék, ha komolyan vennék őket. Ugy látszik, Nagy Endre is beleesett ebbe a tragédiába. Mikor kitört a háború, a kitűnő humorista nagyon komoly és véres dolgot próbált csinálni. Kiállt a nyilvánosság elé és önkéntes csapatot akart toborozni. A lapok lelkesedve irtak a hazafias humoristáról, aki ime önfeláldozóan vállalkozik a haza megmentésére. Nagy Endre azonban kudarcot vallott. Őt ember akadt csak, aki nem kabarának hitte Nagy Endre toborzását és csakugyan jelentkezett a dandárba. A többiek viccnek vették a toborzást és előre mulattak azon, hogy mily nagyszerű látvány lesz a Vérmezőn, ha majd Nagy Endre szemlét tart kabarádandárján. Az öt emberrel azonban mégsem lehetett megcsinálni a parádét, Nagy Endréket csöndesen kiképezték, besztották a marsba s a lapok megirták, hogy Nagy Endre elindult a csatába.

A hadtörténelem nem jegyezte fel eddig hitelesen Nagy Endre hőstetteit s ezért csak a rossz nyelvek pletykái állnak rendelkezésünkre arról az időről, mikor Nagy Endre a fronton volt. E pletykák szerint a frontot a magasabb parancsnokságok definíciója szerint kell érteni, mely frontnak tartja a hadosztálytörzsöt is, ahol hálásan fogadtak

mindenkit, ki jókedvre hangolta az urakat a zord csatazajban. Azt mondják Nagy Endrével nagyon meg voltak elégedve s ez a magyarázata annak, hogy az elsőosztályú vitézségi éremmel tüntették ki. A kitüntetés után hazajött és gyorsan felmentette magát a további most már kényszerű katonai szolgálat alól. Ez a felmentés megint csak viccként hatott. Azt a látszatot keltette, hogy a kiváló humorista megelégette a puskaporszagot s úgy is lehetett magyarázni, hogy hehe! az egész toborzás csak vicc volt, reklám ahhoz, hogy visszatérte után a Royal-orfeumban való vendégszereplésére még kíváncsiabbak legyenek az emberek. Kíváncsiak is voltak valamennyien!

A konferálásnak azonban csodálatosképen nem volt tulságos nagy sikere. A közönség, hiába, már nem tudott egészen tisztába jönni Nagy Endrével és nem tudta pontosan, hogy mikor viccel, mikor nem. Amikor tréfált, attól féltek, hogy komolyan beszél, mikor pedig komolyan uszított a gaz oláhok ellen, akkor a toborzás jutott eszükbe és majdnem nevettek rajta...

Telt-múlt az idő, kommunizmus lett Magyarországon s Nagy Endrét — hiven antimilitarista hagyományaihoz — behívták katonának. A nacionalista háziur mindenestre viccesen festett volna, mint vöröskatonára, ha megint nem merült volna fel az az átkozott gyanu, hogy Nagy Endre talán még sem viccel. Kint harcolt a kassai fronton, közben

haza-haza ruccant, hogy falusi élelmiszereket hozzon haza családjának s mikor idehaza találkozott vele az ember, akkor szédült csak el igazán. Szidta a vörösöket, mintha a legkomolyabb kommunista lett volna és ugyanakkor dicsérte őket, mint egy becéző, gunnyal gyilkoló ellenforradalmár. Az ördög se tudta megállapítani, hogy vörös-e vagy fehér, mert nem lehetett tudni, mikor viccel, amikor dicsér, vagy amikor szid.

A kommün bukásakor derült ki, hogy ő maga sem volt magával tisztában, Bécsbe utazott, de nem állt be az emigránsok közé, nem is gyanusítjuk azzal, hogy a szidása volt őszinte. Nagyon szépen viselkedett, felment a Felvidékre kabarekat rendezni s a csehek lecsukták mint magyar agitátort. Bebizonyította, hogy nacionalista s ha ezt nem is nevezhetjük viccnek, pompás ötlet volt, hogy a csehektől kért erről bizonyítványt.

Most tehát itthon van Nagy Endre, fehéren mint a galamb és lapot alapít, hogy megint zavarba ejtsen, mert nagy mérgesen nem akar politizálni többet. Mi őszintén szeretjük Nagy Endrét, örülnénk, ha végre komolyan visszatérne a humorhoz, de minden fentartás nélkül, hogy ne rontsa hangulatunkat a kétely, viccel-e, nem-e? Igenis, vicceljen és politizáljon s ha a *Hetilap* nem politizál, akkor nem is vagyunk kíváncsiak rá. A régi Nagy Endre mindig bátor és szókimondó ember volt, szeretnénk, ha újra ez a régi Nagy

Endre szerkesztené az új lapot, s örülnénk, ha nem bántana az a gyanu, hogy politizálna ő szívesen, csak nem mer.

Kis emberek időszerű kérdésekről

Megkérdeztünk néhány kisembert, mi a véleményük a magyarság legégetőbb kérdéseiről? Sokszor az egyszerű emberek találják el legjobban az igazságot, szemszögükből nézve a mai Magyarország képe így alakul:

Sula Mátyás, cipész

— Én kérem tót születésű vagyok, de azért ehhez a földhöz halálig ragaszkodom. De nagyon fáj, hogy egyes felelős körök és az emberek nagy többsége is nem eléggé önértetes. Ha én megengedem azt, hogy nap-nap az üzletemből szó nélkül elvigyenek valamit, végül ellopják a fejemet is. Ma ez, holnap az, ma Nyugat-Magyarország, holnap esetleg Budapest is!.. Nem jól van ez így kérem.

Bandi János, közrendőr

— Ot évig voltam a harcteren, minden frontot végigküzdöttem. Bizony elég volt a háboruból. De ha ezt a sok éhes szomszédot megkell majd tanítani egy kis mőresre, újra örömmel megyek a csatába.

Büki György, egyetemi szolga

— Az egyetemen minden csendes. Tessék elhinni, hogy nekünk legörvendetesebb, hogy a kommün ismeretlen nagyságai helyett visszakaptuk a régi kipróbált tanárokat. Az új, átszürt hallgatóság is kevesebbet szemetel.

Egy névtelen, költő

— Katasztrófális ez a papirhiány. Sehol sem lehet bemutatkozni a közönségnek. Még fájóbb az, hogy a meglevő kevés papíron is csak irodalmi heccék és párviadalok zajlanak le. Hol a költő, kinek hangja mint Lehel kürtje belezengjen a sivár irodalmi életbe?

Kovács Mihály, rikkancs

— Öregember vagyok és egész bele-rekedtem az örökös kiabálásba. De boldog vagyok, hogy megérhettem a keresztény sajtót. Szinte új torokkal kiabálok azóta, mióta keresztény lapokat árulhatok.

Weisz Lázár, hordár

— A zsidókérdés engem nem izgat, pedig hithű izraelita vagyok. Az én elvem: «Leben und leben lassen», a többi nem érdekel. De azt mondhatom, hogy igazi urak mégis csak a született magyarok tudnak lenni.

Tóth István, bérkocsis

Azt mondják, hogy mi vagyunk a gorombák. Hacsak egy nap ülne helyemen az ur, meglátná, hogy a közönség mennyire ideges, türelmetlen, igazságtalan és mennyire rongál mindent. Uram rosszak az emberek.

Hosszu Mária, vásárcsarnoki árusnő

— Hogy a drágaságot mi csináljuk? Kérem, ez a drágaság olyan, mint egy

nagy lánc, az egyik végén én rángatózom, a másikon pedig a közönség. Hogy kinek élvezetesebb a rángatózás? Meg tetszik látni, csak cseréljünk helyet. Egyébként vannak emberek, akik bármit, bármi áron is megvesznek. Azoknak semmi sem drága.

A szfinksz az Opera előtt

Szokásához hiven rejtvényt adott fel:

— Mi az: reggel sántit, délben jobban sántit, este legjobban sántit?

Hallgattunk, ő nevetve felelt:

Az Operaház.

Írók védelme

Az írók és a kiadók közt emberemlékezet óta heves harc dúl, amely harc

azonban az írók számára sehogysen akar győzelemmel végződni, de talán sehol és soha annyira alul nem maradtak az írók, mint

most Csonka-Magyarországon. Munkából általában nagyon nehezen lehet megélni manapság, de talán legkevésbé írói munkából, annyira ki vagyunk szolgáltatva a kiadóknak s annyira nem gondoskodik senki arról, hogy a kultúra e fontos művelőinek anyagi érdekei meg legyenek védve. A könyv ma sokkal kelendőbb portéka, mint békében volt, Csonka-Magyarország területén ma sokkal több könyv fogy el, mint békében az egész országban s az írók még sem látják hasznát a könyvvásárló közönség szaporodásának.

A kiadók természetesen nem győznek eleget siránkozni a papirinség s

Szundolat

a drágaság miatt s mivel a papir-drágaságot hatalmasabb tényezők diktálják, a kiadók csak az írón tudnak alkudni s csak a szerzői díjakat tudják tetszésük szerint lenyomni, mert az írók teljesen ki vannak szolgáltatva nekik. Pedig minden papirdrágaság és egyéb mellett a könyvkiadás mégis virágzó üzlet s a kiadók hatalmas nyereséggel dolgoznak, miközben — kevés kivétellel — mindent elkövetnek, hogy a szerzői honoráriumot egyre lejjebb szorítsák, vagy legalább is ne engedjék emelkedni.

Egyik legnagyobb cégünknek egy főtisztviselőjét kérdeztük meg, hogy mi az oka ennek az ellenséges indulatnak az írókkal szemben s az a magyarázat, amit kaptunk, érdekesen világítja meg a kiadói észjárást. Eszerint a kiadók így kalkulálnak:

— Papirost vaggonszámra vásárolunk s mivel ehez milliókra van szükség, ezt a pénzt a banktól vesszük igénybe. Nagy kamatot kell érte fizetni, de megéri, mert a papir folytonos drágulása behozza a kamatköltségeket. Mikor tehát egy könyvet adunk ki, papirosra nincs szükség készpénzbefektetésre. A nyomdánk külön álló üzlet, aminek az az érdeke, hogy mennél jobban el legyen foglalva s habár a munkabéreket és az üzemköltségeket készpénzben kell is fizetni, ez a költség a nyomda számlájára megy, tehát megint csak nem közvetlen befektetés a mi részünkről. A kiadóhivatalnak úgyszólván egyetlen készpénzbefektetése a szerzői honorárium, amit előre ki kell fizetni s ez az oka annak, hogy igyekszünk mennél alacsonyabbra szorítani ezt a készpénz-szükségletet.

Ez a magyarázat természetesen egyáltalán nem kielégítő, sőt inkább azt lehetne mondani, hogyha a honorárium

az egyetlen befektetés az üzletbe, akkor pláne nem tisztességes dolog épen ezen takarékoskodni oly elkeseredetten. Elvégre mégis csak a kézirat a legnélkülözhetetlenebb dolog a könyvkiadásban s az író mégis csak többet érdekel, mint az a szedő, aki a szedőgépben lekopogtatja a szöveget.

A honoráriumon való takarékoskodás az oka annak, hogy *nálunk csaknem kizáróan fordított művek jelennek meg*, mert a fordítói honorárium jóval kisebb, mint az eredeti szerzői díj. Ma ivenként 200 korona a fordítás díja általában, tehát egy tizives könyvnél, melynek kiadása 40—50.000 koronát emészt fel, mindössze kétezer koronába kerül a kézirat s a második kiadásnál semmibe sem, mert a fordítói honorárium egyszersmindenkorra szól. Tíz százalékos tantiémnél a honorárium körülbelül 20.000 korona lenne, tehát a kiadó 90%-ot takarít meg, ha nem eredeti, hanem fordított munkát ad ki.

Nincs kifogásunk az ellen, hogy a kiadó annyit keressen, amennyit csak tud, s az írónak nem is az a kívánsága, hogy a kiadó hasznát vegye el. Ezzel szemben természetesen megkövetelheti, hogy a kiadó se vegye el azt, ami neki dukál. A könyvkereskedő 30—40 százalékot kap a könyvek bolti árából, azonkívül hozzácsap még 10% felárat, úgy hogy egy-egy eladott könyvön *a boltos legalább négyszer annyit keres, mint a szerző és negyvenszer annyit, mint a fordító*. Mily könnyen meg lehetne csinálni — ha már a kiadónak olyan nagyon fáj a szerzői honorárium kifizetése — hogy a 10% felárat az író számára számítsa fel a boltos, aki még ekkor is legalább háromszor annyit keresne, mint a szerző s a közönség is szivesebben fizetné akkor a tíz százalékot, ha tudná róla,

Szindolat

hogy a legméltóbb helyre megy, a szerzőnek, akit elvégre mégis csak elsősorban kell megfizetni.

Az íróknak egyetlen eszközük lenne arra, hogy megvédjék anyagi érdekeiket, ha szervezkednének, mint a bér-munkások. A szervezkedés azonban írók között kivihetetlen valami, mert hiszen annyira különbözőek az értékek, hogy egyáltalán nem lehet őket skatulyázni s amellet a kiadóknak előre megvan a fegyverük az esetleges szervezkedés ellen. Egyrészt hosszú időre el vannak látva fordításokkal, hogy nem okozna nehézséget, ha akár egy évig sem kapnának kéziratot, másrészt mozgósíthatják a dilettánsok beláthatatlan táborát, kik készséggel dolgoznának akkor, ha bármi csekély fizetségért is, de csak a nyilvánosság elé kerülhetnek. A kiadók legfőljebb egy-két neves írónak teljesítenék követeléseit s a végeredmény az lenne, hogy még jobban lenyomnák az átlagárakat, mert az írók nagyon hamar kidólnának a harcban.

Mivel azonban nemcsak az írók anyagi érdekeiről van itt szó, hanem a magyar kulturáról is, az államnak kellene valahogyan védelmébe venni az írói munkát és a magyar irodalmat. Ha a kiadóinkban nincsen meg a hajlandóság, hogy megbecsüljék az írot, rá kell kényszeríteni őket, mert sehoh a világon nincs meg az, hogy a könyvszükségletet szinte tisztára fordított munkákkal elégítsék ki a kiadók. Másutt a kiadó nem is mer mást adni, mint eredetit és verseng azért, hogy új tehetségeket fedezzen fel s fordításról csak akkor lehet szó, ha csakugyan klasszikus érték az az idegen munka, amit ki akar adni. Nálunk fordítva van, a kiadók fáznak minden magyar írótól, ellenben válogatás nélkül lefor-

dítatnak mindent, amiért nem kell szerzői díjat fizetni.

Ez ellen csak egy orvosság lenne, ha az állam kimondaná, hogy a kiadott könyveknek csak husz százaléká lehet fordított mű s az eredeti munkáknál a kiadó köteles tiz százalék tantiémet adni az írónak. A fordításnak ez a kontingálása csak haszonnal járhat. Igazán nem kulturszükséglet, hogy Claude Farrère összes műveit lefordítsák magyarra, mikor ugyanakkor sok nagyobbtehetségű magyar író képtelen kiadót találni. A magyar írók gárdája van akkora, hogy ki tudja elégíteni az ország szükségletét s az irodalom hatalmas lendületet kapna, ha egyszerre a kiadók kezdenék keresni az írókat és nem az íróknak kellene kilincselni a szigorú kiadóknál.

Azt hisszük, az államnak joga lenne beavatkozni a kiadók üzletébe ilyen formában, ahogyan joga van behozatali tilalmat hozni minden ipari cikkre. A fordítás kontingálása nem jelent elzárkozást a nyugati kultúra elöl s minden nemzetnek joga van rá, hogy a kulturáját részesítse előnyben az idegen felett. Minálunk különösen fontos lenne a magyar írók ilyen megvédése, mert ezzel automatikusan megnyílnék az érvényesülés tere a magyar íróknak, akiket eddig vaskövetkezetességgel igyekezett elnyomni a tisztára zsidó kézben levő könyvkiadás.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Amen.*

Szondolat

PÉCHY ERZSI
énekli duettben
NÁDOR JENŐVEL
„JUSZT SE BÁNOM!”

ZERKOVITZ-DALT. Grammofónlemezen kizárólag
STERNBERG királyi udvari hangszergyárban,
Budapest, VII., Rákóczi-út 60. szám.

A legfinomabb anyagból készül az

„APARTOS”

SZIVARKAHÜVELY

BÉRAUTÓK

*Cimre
figyelni* nyitott, csukott, elegáns kocsik
külföldre, vidékre és a városban
bármely időben kaphatók a

Király Automobil R.-T.-nél

Budapest, VII., Király-utca 11.
TELEFON: József 124-01, 124-02, 124-03.

**A FRANCIA NYELV
MAGÁNTANULÁS UTJÁN VALÓ**

elsajátítására és begyakorlására alkalmas
nyelvtanok, társalgókönyvek és zsebszótárak
a francia kiejtés megjelölésével

Schidlof dr.: „1000 szó” módszere
a francia nyelvnek elsajátítá-
sára. A 10 levélben teljes nyelvtan
ára mappában ..... 55.— K
Schidlof dr. francia zsebszótára.
Mindkét rész egybekötve..... 10.— K
Schenk francia zsebnyelvtana
és társalgó zsebkönyve a kiejtés
megjelölésével ..... 12.— K
Honti: Magyar-francia beszélge-
tések a francia társalgás begya-
korlására. Ára füzve ..... 8.— K

10% felár. — Kapható:

A KÖZPONTI SAJTÓVÁLLALAT R.-T.

könyvkereskedésében

Budapest, IV., Duna-utca 6. szám
(Klotild-palotában, a Belvárosi kávéház mellett.)

Brilliánst,

gyöngyöt, aranyat, platinát és
ezüstöt horribilis áron vesznek

Telefon
József
52-64.

Singer Testvérek

VII., Rottenbiller-u. 24.

Legértékesebb ujdonságok!

Bársony I.: Magyar élet	K	71-50
Courths—Mahler: A szép miss Lillian	«	66.—
Csathó K.: Mikor az öregek fiatalok voltak	«	66.—
Dánielné, Lengyel Laura: Az Adlers- feldi Szt. Ágnes	«	49-50
Erdős R.: Egy perccel alkonyat előtt	«	52-80
Gratz G.: A bolsevizmus Magyarországon	«	44.—
P. Horváth E.: Versek.....	«	44.—
Karinthy: Ne bántuk egymást	«	74-80
Kiss M.: Székely falun.....	«	33.—
Komáromi: Rongyos gárda	«	59-40
Kosztolányi D.: A rossz orvos	«	46-20
Lendvai: A harmadik Magyarország	«	72-60
Mattyasovszky M. dr.: A földreform törvény	«	99.—
R. Tagore: Mashi	«	38-50
Romain Rolland: Eljő majd az idő (Dráma)	«	39-60
Rickert E.: Amerikai magyar költők (Ap- ponyi Albert előszavával)	«	38-50
Szabó D.: Csodálatos élet I—II. (Regény)	«	143.—
Szederkényi A.: Sorsok ha találkoznak... ..	«	59-40
Szépvízi Balázs B.: Kánaán pusztulása (I—II.), (ókori regény).....	«	154.—
Nagy J. Tharaud: A kereszt árnyéka... ..	«	55.—
Tormay C.: Bujdosó könyv	«	88.—
Bangha S. J.: Imakönyvek valódi bőr, illetve elefántesont kötésű	400 K-tól	700-ig.

Kapható és megrendelhető:

A Központi Sajtóvállalat R.-T.

könyvkereskedésében

Budapest, IV., Duna-utca 6. szám
(Klotild-palotában, a Belvárosi kávéház mellett.)

**SZÖRMEKABÁTOK,
RÓKABOÁK, MUFFOK**

legjutányosabb árban kaphatók.

EVETOVICS SZÜCS.

BUDAPEST, V. ker., Erzsé-
bet-tér 8. szám I. emelet.